

Exilul regilor

Regele Spaniei Juan Carlos a abdicat tocmai în ziua în care italienii au sărbătorit Ziua Republicii, 2 iunie. Mii de republicani spanioli au ieșit în stradă, la Madrid, pentru a cere organizarea unui referendum care să decidă forma de guvernământ. În timp ce scriam la articolul meu despre semnificația zilei de 2 iunie în Italia, iată că istoria se dovedește iscusită în a se juca de-a coincidențele și a lega între ele evenimente, la distanță de decenii sau secole, în alte contexte politice și istorice.

În 1946, în 2 iunie, în Italia a avut loc un referendum prin care italienii erau chemați să se exprime în favoarea republicii sau a monarhiei. Cu 2 milioane de voturi în plus, au câștigat republicanii, însă Italia se divide dramatic între nordul majoritar republican și sudul fidel monarhiei. Tocmai în sud, mai precis la Napoli, rezultatele referendumului din 2 iunie și suspiciunea unor fraude electorale, au declanșat manifestații de protest violente, în urma cărora zeci de persoane au murit, iar multe au fost rănite. Riscul declanșării unui război civil era real. Regele Umberto II de Savoia, numit și "*regele de mai*", pentru că a atârnat a rămas pe tron, o lună de zile, a fost chemat de către Papa Pio al XII-lea, care l-a avertizat că prezența sa în Italia, mai ales la Napoli, ar putea să provoace alte conflicte și proteste și i-a sugerat să părăsească, pentru o vreme Italia, până când se va calma situația extrem de tensionată în zilele care au urmat referendumului.

În 13 iunie 1946, Curtea de Casație validează rezultatele referendumului iar guvernul De Gasperi asumă puteri depline. Regele Umberto de Savoia recunoaște și respectă voința poporului și decide să părăsească Italia. Nu s-a vorbit nici o clipă despre exil, nici regele și nici apropiații săi nu și-au imaginat nici o clipă că, o dată cu plecarea lor din Italia, începea un exil care a durat aproape 60 de ani. Portugalia a

fost singura țară dispusă să îl găzduiască pe suveranul Italiei, așa încât regele împreună cu fiul său , Vittorio Emanuele, se va stabili la Cascais. Regina Maria Josè părăsise deja Italia, împreună cu prințesele de Savoia, și se aflau în Elveția.

Destinul regelui Italiei plecat în exil se leagă, tot printr-o serie de coincidențe istorice, de destinul unui alt rege, Mihai I al României, al cărui exil va începe un an mai târziu. Tot în 1946, în noiembrie, în România aveau loc alegeri libere (dar, potrivit istoricilor, fraudate), câștigate, cu peste 80% din voturi, de către comuniști. Timp de un an de zile, regele MIhai rămâne pe tron, într-un fel de compromis politic, în timp ce țara era guvernată de Petru Groza. Regele intră în ceea ce s-a nimit "grevă regală" și refuză să semneze documentele emise de guvern, însă acesta își continuă nestingherit activitatea neconstituțională, cu sprijinul Uniunii Sovietice. În decembrie 1947, regele Mihai I abdică, fiind ultimul rege rămas pe tron după încheierea celui de-al doilea război mondial. În ianuarie 1948, regele își începea exilul amar care avea să dureze până în 1992.

Spuneam că destinele celor doi suverani sunt legate de firele nevăzute și încâlcite ale istoriei, însă fiecare a trăit experiența exilului în alt fel, în altă parte, ceea ce îi unește este, fără îndoială, durerea care i-a însoțit pe acest drum ce părea fără întoarcere. Contrar a ceea ce s-a spus în ultimii 20 de ani, România a fost mult mai generoasă cu fostul suveran, decât a fost Italia. Regele Mihai s-a întors în România în 1992, în vreme ce Italia a permis doar în 2002 descendenților familiei regale să se întoarcă în țară. În plus, România a redat titlul regal regelui și prințeselor, a restituit o parte dintre proprietăți, ceea ce nu s-a întâmplat în Italia.

Exilul regelui Umberto II de Savoia a durat 37 de ani, până la moartea sa, în 1983. La Cascais, Vila Italia, unde locuia fostul suveran italian era cunoscută ca un loc de întâlnire al

artiștilor vremii, dar și a unor personaje controversate. Era ușor să-i întâlnești aici pe Salvador Dali, Luchino Visconti, Aristotele Onassis, regele Farouk al Egiptului, Edith Piaf, cântăreața portugheză de fado, Amalia Rodrigues, de care se pare că regele era îndrăgostit. Regele Umberto adora să asculte fado, genul muzical portughez care vorbește de saudade, de dor, de distanțe, de plecări și adesea spunea prietenilor că se simte ca un *“emigrant care nu mai are nici măcar speranța că se va întoarce în patrie”*.

În perioada în care am trăit la Lisabona, fiecare portughez știa o poveste, o întâmplare, o legendă despre personajele care au dat Portugaliei numele de *“țară a regilor fără țară”*. În Portugalia se afla în exil și fostul rege al României, Carol al II-lea, împreună cu Elena Lupescu, însă fiul său, regele Mihai, nu a venit niciodată să-și vadă tatăl, dat fiind faptul că relațiile lor erau extrem de reci, aproape inexistente. Regele Mihai și-a trăit propriul exil în Anglia, apoi în Elveția, departe de orice eveniment monden, discret și cu demnitate. Tocmai de aceea a fost probabil singurul rege care nu a ocupat primele pagini ale presei din acele vremuri, cu scandaluri frivole sau știri privind tumultoasa viață privată. Spre deosebire de tatăl său, Carol al II-lea, Regele Mihai a plecat în exil fără averi. Sumele de care dispuneau erau foarte mici, așa încât a trebuit să-și câștige existența, îndurând multe umilințe și frustrări. În primii ani de exil, locuia într-un sat de lângă Londra unde avea o mică fermă, cultiva flori și legume, creștea găini. După ce se mută în Elveția, va lucra pentru o mică firmă care repară avioane particulare. Înfiițează apoi o companie de electronice, care dă faliment după câțiva ani. Devine agent de bursă. Exilul regelui Mihai a fost marcat de eforturile de a-și câștiga existența pentru a-și putea menține familia, făcând munci care puteau fi considerate umile pentru un fost monarh. Propaganda comunistă și-a făcut datoria și, vreme de 40 de ani, a promovat o istorie falsificată a fostului rege și a familiei regale, care (vă mai amintiți?) ar fi plecat din țară cu

“trenuri pline de aur”.

Astăzi, când regele Mihai I al României a rămas singurul monarh în viață care a fost martor și protagonist al istoriei, în timpul celui de-al doilea război mondial, chestiunea monarhiei în România e încă deschisă. În Italia, unde descendenții ultimului rege, Umberto II de Savoia, au fost frecvent în centrul unor scandaluri și procese, unele de natură sexuală, problema monarhiei este catalogată ca fiind istorie. În fiecare an, în 2 iunie, trecutul își revendică dreptul de a reînvia imaginea regilor care au scris istoria, chiar dacă au fost doar regi pentru o lună.